

VI HAR INSPEKTERAT DRYGT 30 PROCENT AV LANDETS SKOLOR 2013-2016

Skolan är landets största arbetsplats eftersom både skolpersonal och eleverna från och med förskoleklass omfattas av arbetsmiljölagstiftningen.

Under flera år har det funnits signaler om att arbetsmiljön i skolorna behöver förbättras. Vi har därför under åren 2013-2016 inspekterat drygt 30 procent av landets cirka 6 000 grund- och gymnasieskolor och även besökt 300 skolhuvudmän. Inspektionerna har berört såväl kommunala som fristående skolor och både större och mindre skolorganisationer.

NIO AV TIO SKOLOR HAR BRISTER I DET SYSTEMATISKA ARBETSMILJÖARBETET

Landets grund- och gymnasieskolor måste ha ett levande och aktivt systematiskt arbetsmiljöarbete. Det är grunden för att identifiera och ta hand om såväl organisatoriska som fysiska arbetsmiljörisiker i skolan.

Med ett väl uppbyggt och förankrat systematiskt arbetsmiljöarbete blir det lätt för de verksamma i skolan att göra rätt över tid. Rektorer och skolledningar ska inte behöva "uppfinna" system för sitt förebyggande arbetsmiljöarbete utan ska kunna ta del av skolorganisationens i förväg fastlagda rutiner och arbetssätt. Dessa ska styra arbetsmiljöarbetet i skolan men också i skolorganisationen som helhet. Rutinerna minskar sårbarheten vid personalomsättning och borgar för ett arbetsmiljöarbete som kommer att fungera över tid. Kopplat till detta ska det finnas kunskaper om arbetsmiljöarbete hos skolledare, skyddsombud och elevskyddsombud.

Våra inspektioner har visat att skolan är en sektor med många brister i arbetsmiljön både vad gäller systematik och dokumentation. Vi har sett brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet på nio av tio skolor som vi har inspekterat.

SKOLORNA HAR I DE FLESTA FALLEN UPPFYLLT DE KRAV VI STÄLLT INOM UTSATT TID

Våra inspektioner har resulterat i ett omfattande kravställande på skolans arbetsgivare om att vidta åtgärder. Vid våra uppföljande inspektioner, där vi kontrollerar om arbetsgivarna genomfört åtgärderna, har skolorna i de allra flesta fallen uppfyllt våra krav inom utsatt tid. Där åtgärder inte är genomförda eller tillräckliga går ärendet vidare till vitesförelägganden. Inom projektet har vi utfärdat 250 sådana beslut.

DE VANLIGASTE BRISTERNA PÅ SKOLORNA SOM VI STÄLLT KRAV PÅ:

- Skriftliga bedömningar av riskerna i arbetsmiljön.
- Skriftliga rutiner som beskriver hur det lokala systematiska arbetsmiljöarbetet ska bedrivas. En dokumentation som beskriver "vad, hur, vem och när".
- Skriftliga tidsbestämda handlingsplaner för de åtgärder som inte genomförs omedelbart.
- Skriftliga fördelningar av uppgifter i det förebyggande arbetsmiljöarbetet.
- Ohälsosam arbetsbelastning. Arbetsgivarna har inte undersökt orsaken till och riskbedömt ohälsosam arbetsbelastning. De nya föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö som trädde i kraft våren 2016 ger tydliga riktlinjer för vad arbetsgivaren ska göra för att undvika ohälsosam arbetsbelastning.
- Luftkvalitet (ventilation). Ofta finns någon typ av fläktstyrd ventilation i klassrum och arbetslokaler men anläggningarnas kapacitet och skick samt hur installationer är utförda varierar stort. Även klass- och gruppstorlekar spelar roll när det gäller luftkvalitet i lokaler. Vi konstaterar att det inte är ovanligt att skolans lokaler har för hög personbelastning utifrån vad ventilationen klarar av. Följden av "överbefolkade" klassrum blir dålig luft. Här finns behov av förbättrad kommunikation mellan skolverksamheten och fastighetsupplåtaren. Det måste vara tydligt för de verksamma i skolan hur de kan nyttja sina lokaler i termer av klass- och gruppstorlekar.
- Rutiner för drift och underhåll av skolfastigheten. Vi har till exempel sett att det finns oklarheter om när och hur ofta service och underhåll av ventilationsanläggningar utförs samt att det saknas rutiner för kontroll av städkvalitet. Här behöver verksamheten och fastighetsupplåtaren upprätta rutiner alternativt göra de rutiner man har kända. Även frågor kring ansvar och finansiering av arbetsmiljöåtgärder kopplade till skolfastigheten behöver förtydligas i många skolorganisationer.

- Buller. Åtgärder för särskilt bullerkänsliga elever och arbetstagare har inte vidtagits. Vi har också sett brister när det gäller förebyggande åtgärder, undersökningar och riskbedömningar samt erbjudande av hörselundersökningar till särskilda grupper av arbetstagare, till exempel idrotts-, musik- samt trä- och metallslöjdlärare.
- Hot och våld. En annan brist vi sett handlar om riskbedömningar i förebyggande syfte, säkerhetsrutiner samt utbildning och information om hur man ska agera i en skarp hot- eller våldssituation.
- Elever på praktik. Rutiner saknas ibland för att kontrollera att undersökningar, riskbedömningar och åtgärder mot risker i arbetsmiljön är gjorda på praktikarbetsplatsen samt att information om riskfyllda arbetsuppgifter finns. Det saknas också ofta rutiner för att kontrollera praktikhandledares kunskaper om arbetet och dess risker.

UPPLÄGG OCH SAMORDNING AV TILLSYNSINSATSEN

Avstämning med parterna

Projektgruppen hade flera möten med parterna både inför och under projekttiden för att stämma av huvudsakliga arbetsmiljörisker i skolan och frågor som var viktiga att lyfta i tillsynen. Vi har även hänvisat till parterna när det gäller rent arbetsrättsliga frågor.

Kommunikationsinsatser och pressarbete för att nå ut även till dem som inte inspekterades

För att nå ut brett med information om denna insats skickade vi ut ett brev till alla landets skolor hösten 2013. Vi medverkade också på två stora mässor för skolledare och lärare med montrar och föreläsningar om hur skolan kan bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Vi genomförde dessutom flera medieinsatser i samband med lanseringen av skoltillsynen och under projektets gång.

Arbetsgivarna kunde förbereda sig med hjälp av en checklista

Projektgruppen tog fram en checklista för arbetsgivarna som publicerades på vår webbplats av.se, tillsammans med annat material om arbetsmiljön i skolan och information om skoltillsynen. Detta gjorde att de arbetsgivare, skyddsombud och elevskyddsombud vi mötte i de flesta fall var väl förberedda på de frågor som inspektionen skulle handla om.

Fokus på det systematiska arbetsmiljöarbetet

Ett väl fungerande system för arbetsmiljöarbetet är grunden för att skapa och behålla en bra arbetsmiljö. Vi har genomfört

inspektionerna på olika nivåer. Vi har träffat såväl skolhuvudmän, förvaltningsledning, ansvariga politiker som skolledare vid inspektioner på enskilda skolor.

Samordning med våra egna och andra myndigheters inspektioner

Våra inspektioner har fokuserat på de områden där endast Arbetsmiljöverket har lagstöd för att ställa krav på arbetsgivare. Tillsynen har varit väl förankrad hos myndigheter med angränsande lagstiftning. När det till exempel gäller elever som utsätts för diskriminering och kränkande behandling har vi i första hand hänvisat till Skolinspektionen, Barn- och elevombudet eller Diskrimineringsombudsmannen eftersom dessa myndigheter har bättre möjligheter att agera i dessa fall.

Vi har samordnat skolinspektionerna med våra övriga nationella inspektioner mot kommunala verksamheter så att vi så långt det varit praktiskt möjligt undvikit att samma kommun inspekteras samtidigt i olika tillsynsprojekt. Vi har även tagit hänsyn till vilka kommuner som Skolinspektionen för tillfället har bedrivit sin tillsyn i. Detta för att en skolhuvudman inte i onödan ska behöva granskas av två myndigheter samtidigt.

Inför våra besök i landets kommuner upprättade vi även kontakt med kommunernas miljö- och hälsoskydd. Detta för att kunna samverka inom de områden där våra regelverk kan komplettera varandra, till exempel i frågor om städning och ventilation.

Frågor om tillgänglighet togs upp vid alla inspektioner

Vid varje inspektion har inspektörerna tagit upp arbetsmiljöfaktorer som skapar goda förutsättningar för en tillgänglig arbetsmiljö för alla, inklusive arbetstagare med någon form av tillfällig eller permanent funktionsnedsättning.

VAD HÄNDER NU?

Vi sprider resultatet till samtliga skolhuvudmän, parterna och myndigheter med angränsande lagstiftning.

Vi förutsätter att huvudmännen och skolarbetsgivarna tillsammans med skyddsombud och elevskyddsombud själva fortsätter att med fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete bidra till en arbetsmiljö i skolan med mindre skadlig stress, ökad trygghet och bättre fysiska förhållanden. Det är nu skolhuvudmännens ansvar att själva följa upp arbetsmiljöförhållandena i de 70 procent av landets skolor som inte inspekterats inom ramen för denna tillsyn.

KONTAKTPERSON:

Adam Jansson, projektledare för skoltillsynen
Arbetsmiljöverket
010-730 90 14

www.av.se

Vår vision: Alla vill och kan skapa en bra arbetsmiljö

